

Zamisao i propast napadne operacije Jugoslavenske narodne armije na Hrvatsku u rujnu 1991. godine

DAVOR MARIJAN

Hrvatski institut za povijest, Zagreb, Republika Hrvatska

Tema rada je nastajanje i pokušaj realizacije napadne operacije Jugoslavenske narodne armije protiv Republike Hrvatske u rujnu 1991. godine. Operacija se pripremala od srpnja 1991., a realizacija je počela nakon što su hrvatske snage 13. rujna blokirale i počele napadati vojne objekte JNA. Autor analizira koje je probleme imala JNA u pokušaju da realizira operaciju koja stoga nije ni počela onako kako je zamišljena. Autor ukazuje i na neodrživost kasnijih interpretacija koji su u Vukovaru tražili prijelomnicu rata.

Ključne riječi: rat u Hrvatskoj 1990.–1991., Jugoslavenska narodna armija, operacije, Vukovar.

Izniman prilog krvavom raspadu Jugoslavije dala je i Jugoslavenska narodna armija (JNA). Premda je bila zajednička sila svih građana Jugoslavije, stala je na stranu Srbije i podržala njezin velikodržavni projekt. JNA je u drugoj polovini 1980-ih, pod izgovorom modernizacije sustava zapovijedanja, reorganizirala Oružane snage Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (OS SFRJ).¹ Suština reorganizacije bila je uklanjanje republike iz nadzora nad Teritorijalnom obranom (TO) i stavljanje iste pod zapovijedanje JNA. U reorganizaciji 1987.–1988. ukinute su armije i osnovane vojne oblasti. Na području sjeverozapadne Hrvatske, Like, Banovine, Korduna, Bihaća i Slovenije osnovana je 5. vojna oblast sa sjedištem u Zagrebu. Slavonija je ušla u sastav 1. vojne oblasti sa sjedištem u Beogradu, dok je priobalje s Istrom i Dalmacijom ostalo odnosno ušlo u sastav Vojnopomorske oblasti sa sjedištem u Splitu.²

¹ Oružane snage SFRJ sastojale su se od JNA i Teritorijalne obrane kao dvije ravnopravne komponente. Ustav Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, *Službeni list SFRJ*, 21. II. 1974., članak 240.

² Davor MARIJAN, "‘Jedinstvo’ – posljednji ustroj JNA", *Polemos*, br. 11-12, Zagreb, 2003., 11.-47.

U završnicu jugoslavenske krize JNA je ušla s planom uporabe, odnosno ratnim planom koji se godinama prilagođavao stanju u okruženju. Od početka 1970-ih ratni planovi oružanih snaga SFRJ vođeni su pod zajedničkim imenom *Sutjeska*. Varijanta napada s Istoka bila je *Sutjeska-1*, a sa Zapada *Sutjeska-2*. Od sredine 1980-ih bila je aktualnija varijanta *Sutjeska-2*. Plan uporabe OS SFRJ polazio je od zahtjeva da se agresoru onemogući strategijsko iznenađenje, a državi omogućiti organizirani prijelaz na ratno življenje. Odlučnom obranom središnjeg dijela zemlje planirano je preuzimanje strategijske inicijative, a u povoljnim uvjetima razbijanje i protjerivanje agresora s teritorija SFRJ.³

Krajem 1980-ih socijalizam u Europi neočekivano se brzo raspao. Jugoslavija je u tom desetljeću prošla kroz tešku i opću krizu koju su obilježila međunarodna podvajanja i slabljenje Saveza komunista Jugoslavije (SKJ). Raspad SKJ u siječnju 1990. na XIV. izvanrednom kongresu i najava održavanja višestranačkih izbora u Hrvatskoj i Sloveniji nagnali su JNA na radikalne mjere. Ona se za oružano razračunavanje počela pripremati prije izbora u Hrvatskoj i Sloveniji. Nakon izborne pobjede Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) u Hrvatskoj, JNA je u svibnju 1990. razoružala Teritorijalnu obranu, u kolovozu iste godine spriječila gušenje pobune u Kninu, a od ožujka do sredine rujna 1991. podržavala je pobunjene Srbe u širenju pobune. Istodobno je tvrdila da razdvajanjem sukobljenih strana sprečava međunarodne sukobe i građanski rat.⁴ Nakon što su hrvatske snage 13. rujna 1991. blokirale vojarne i druge objekte JNA, ona je u danima koji su slijedili, po unaprijed razrađenom planu, krenula u strategijsku ofenzivu protiv Republike Hrvatske. Taj plan, za koji još ne znamo je li imao neko posebno ime, bio je izravno oslonjen na ratni plan *Sutjeska-2*.⁵ U Sloveniji se u ljeto 1991. tvrdilo da JNA djeluje po planu *Bedem*, što su iz JNA negirali.⁶ Pod imenom *Bedem-91* Komanda 5. vojne oblasti vodila je plan vježbi za 1991. čija je glavna tema bila *Izvođenje strategijske ofanzive na vojištu u završnom periodu rata*. Pod tajnim nazivom *Bedem* Komanda Kninskog korpusa JNA vodila je od 22. srpnja 1991. naredbu o mjerama stalne, povišene i potpune borbene spremnosti. U Bosni i Hercegovini neki bošnjački autori drže da je JNA djelovala pod tajnim imenom *Ram*, što je zaključeno na temelju razgovora predsjednika Republike Srbije Slobodana Miloševića i političkog čelnika bosansko-hercegovačkih Srba Radovana Karadžića 8. srpnja 1991. godine.⁷ Konkretna dokaz za postojanje tog plana još nije podastrt. Na

³ D. MARIJAN, *Slom Titove armije: JNA i raspad Jugoslavije 1987.-1992.*, Golden marketing – Tehnička knjiga, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2007., 178.-182.

⁴ *Isto*, 151.-156., 228.-229., 231.-278.

⁵ Sudski spisi Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju u Haagu (dalje: SMKSJ): Pregled oslanjanja jedinica-ustanova 1. VO i TO na PoOB za period od D do D+10, DT-R "Sutjeska", septembar 91.

⁶ Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata (dalje: HMDCDR), fond Komande 9. korpusa JNA SP br. 515-25/1991: Komanda 5. vojne oblasti, Redovni dnevni izvještaj str. pov. br. 10/43-814 od 9. 8. 1991.; "Demanti optužbi i izmišljotina", *Narodna armija*, 22. VIII. 1991., 8.

⁷ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 182.-183.

sudskom procesu u Haagu Milošević je tvrdio da je *Ram* “šifra za prelazak na zaštićeni razgovor, a ne ratni plan”, premda nakon toga on i Karadžić nisu prešli na zaštićenu vezu.⁸ Sigurno je samo da napadna operacija JNA na Hrvatsku iz rujna 1991. ima elemente razrađene ratnim planom *Sutjeska-2*, na što je prvi upozorio admiral Hrvatske vojske Davor Domazet.⁹ Premda su dokazi očiti, srpski general Radovan Radinović to negira.¹⁰

Uporaba snaga po načelima izvanrednih prilika

Prije pokretanja snaga po ratnom planu JNA je nastojala “problem” Hrvatske (dijelom i Slovenije) riješiti po načelu uporabe snaga u izvanrednim prilikama, odnosno okolnostima ugroze postojećeg političkog sustava.¹¹ Radi se o angažmanu mirnodopskih snaga popunjenih ročnom vojskom, čiji su dijelovi u proljeće i ljeto 1990. razmješteni u Hrvatskoj i okruženju kako bi odgovorili na izazov demokratske tranzicije. Takvo mirnodopsko prestrojavanje snaga uklopljeno je u planove razvoja oružanih snaga *Jedinstvo* i nije izazvalo pozornost civilnog okruženja. Pod imenom *Jedinstvo-3* JNA je tijekom 1990. pojačala mirnodopske snage u područjima na kojima je očekivala angažman, a smanjila ih na područjima gdje nije očekivala probleme i onima koja su podržavala njezinu političku opciju. Bilo je to prvi put da je mirnodopski razmještaj snaga napravljen zbog političkog stanja u zemlji. Sve do tada to se radilo prema procjenama ugroze iz susjednih država. Za tu nečasnu radnju u JNA je korišten eufemizam “odbrane zemlje”.¹² Prioritet preustroja bio je u “osjetljivim regionima”, kako su ta područja nazvana 14. ožujka 1990. u naredbi načelnika Generalštaba Oružanih snaga generala Blagoja Adžića.¹³ U Hrvatskoj su “osjetljivi regioni” bila područja Zagreba i Knina. U Zagrebu je osnovan Zagrebački (10.) korpus od snaga na širem području grada koje su do tada bile u sastavu drugih operativnih sastava ili su bile izravno podređene Komandi 5. vojne oblasti. Glavne snage korpusa u Zagrebu i Jastrebarskom popunjene su mirnodopskom vojskom (“A” klasifikacija), a ostali dijelovi korpusa bili su u pričuvu (u “R” klasifikaciji) i uglavnom u Petrinji.¹⁴ Osim tih bilo je i drugih značajnih

⁸ “Ram – šifra ili plan?”, <[http://www.sense-agency.com/tribunal_\(mksj\)/ram-sifra-ili-plan.25.html?cat_id](http://www.sense-agency.com/tribunal_(mksj)/ram-sifra-ili-plan.25.html?cat_id)>, posjet 2. ožujka 2012.

⁹ Davor DOMAZET-LOŠO, *Hrvatska i veliko ratište*, Udruga sv. Jurja, Zagreb, 2002., 56.-62.

¹⁰ Radovan RADINOVIĆ, *Laži o sarajevskom ratištu*, Svet knjige, Beograd, 2004., 13.-14.

¹¹ Više o tome u: D. MARIJAN, “Oružane snage SFRJ u izvanrednim prilikama”, *Časopis za suvremenu povijest*, 34, br. 2, Zagreb, 2002., 339.-376.; ISTI, *Slom Titove armije*, 114.-118.

¹² D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 156.-157.

¹³ Središnji vojni arhiv Ministarstva obrane Republike Hrvatske (dalje: SVA MORH), fond Komande 5. vojne oblasti, SP br. 9/75-131/1990: I uprava GŠ OS SFRJ, Naredenje SP br. 527-1 od 14. 3. 1990.

¹⁴ Postrojbe “A” klasifikacije bile su popunjene od 60 do 100% po ratnom ustroju, postrojbe “B” od 15 do 60% i postrojbe “R” do 15%. U postrojbama “A” klasifikacije bili su vojnici na redovnom služenju vojnog roka. Po jugoslavenskoj doktrini takve su postrojbe bile spremne za brzu uporabu i bez provedene mobilizacije.

promjena na području 5. vojne oblasti. Do kraja 1990. iz 5. vojne oblasti u Hrvatskoj su u "A" klasifikaciju prevedene još 288. mješovita protuoklopna artiljerijska brigada u Virovitici, 580. mješovita artiljerijska brigada u Karlovcu, 265. mehanizirana brigada u Bjelovaru i 13. proleterska motorizirana brigada u Ilirskoj Bistrici. Premda je bila razmještena u garnizonu u Sloveniji, brigada je bila u sastavu 13. korpusa iz Rijeke čiji je ostali dio bio u Hrvatskoj.¹⁵

Sličnih promjena bilo je u 1. vojnoj oblasti i Vojnopomorskoj oblasti. U 1. vojnoj oblasti iz "B" u "A" tip prevedene su 1. proleterska gardijska mehanizirana divizija (Beograd, Valjevo, Požarevac i Kragujevac), 453. mehanizirana brigada iz Srijemske Mitrovice, 329. oklopna brigada u Banjoj Luci i 10. motorizirana brigada u Mostaru. Slična je promjena napravljena i s 221. motoriziranom brigadom u Kninskom (9.) korpusu Vojnopomorske oblasti. Brigada je ojačana dvama bataljunima oklopništva koji su razmješteni u Knin i Benkovac kao drugom "osjetljivom regionu" u Hrvatskoj.¹⁶ Bataljun vojne policije iz Knina preustrojen je u četu na oklopnim transporterima kojoj je povećana bojna moć i pokretljivost postrojbe.¹⁷ Kasnije pogoršanje sigurnosnog stanja tražilo je veće snage, pa je u proljeće 1991. Kninski korpus ponovno dobio bataljun vojne policije kao i Riječki, Varaždinski i Zagrebački korpus.¹⁸

Pojačavanjem snaga i njihovim novim razmještajem JNA je imala snage spremne da interveniraju i spriječe hrvatske snage da uguše pobunu Srba. Bivši savezni sekretar za narodnu obranu SFRJ general armije Veljko Kadijević priznao je 1993. što se željelo postići tim promjenama:

Radi izvršenja postavljenog zadatka ojačati jedinice JNA u Hrvatskoj i oko Hrvatske. Imati dvije vrste formacija. Veći broj oklopnomehanizovanih sastava jačine čete do bataljona smjestiti što bliže mogućim mjestima sukoba, tako da mogu brzo intervenirati. Odgovarajući broj oklopnomehanizovanih jedinica brigadnog sastava i jačih, postaviti na odgovarajućim punktovima u Hrvatskoj i oko Hrvatske, tako da se mogu angažovati za veće intervencije.¹⁹

Borisav Jović, član Predsjedništva SFRJ iz Srbije i od svibnja 1990. do svibnja 1991. predsjednik tog kolektivnog tijela, u svojim dnevničkim zabilješkama svjedoči da ga je do kraja 1990. general Kadijević nekoliko puta izvijestio da je JNA spremna za djelovanje ili priprema planove. Nakon prvog kruga izbora u Hrvatskoj Kadijević je 26. travnja rekao Joviću da su u JNA razrađene "sve moguće varijante njene aktivnosti i upotrebe. Planovi su pripremljeni".²⁰ Potom je 4. srpnja uvjeravao Jovića da bi JNA, ako to bude nužno, prihvatila

¹⁵ D. MARIJAN, "Jedinstvo" – posljednji ustroj JNA", 39.-42.

¹⁶ Isto, 42.-43.; Bojan B. DIMITRIJEVIĆ, *Modernizacija i intervencija: jugoslovenske oklopne jedinice 1945-2006*, Institut za savremenu istoriju, Beograd, 2010., 260.-262.

¹⁷ HMDCDR: Naredba DT br. 1438-5 komandanta 9. korpusa od 14. 8. 1990.; HMDCDR: Komanda 9. K, Izvod iz mobilizacijskog razvoja SP br. 50-9 od 25. 1. 1990.; HMDCDR: Komanda 9. K, Izvod SP br. 45-45 od 4. 3. 1991.

¹⁸ HMDCDR: Komanda 9. korpusa, Vanredni izveštaj DT br. 19-592 od 27. 4. 1991.; D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 250.-251.

¹⁹ Veljko KADIJEVIĆ, *Moje viđenje raspada*, Politika, Beograd, 1993., 127.

²⁰ Borisav JOVIĆ, *Posljedni dani SFRJ*, Prizma, Kragujevac, 1996., 142.

naredbu i skupine članova Predsjedništva “iako nisu kvalifikovana većina”, to jest ako ih je manje od pet.²¹ Nekoliko dana poslije, 13. srpnja 1990., Kadijević je obavijestio Jovića “da je definitivno napravljen plan upotrebe vojske za slučaj da PSFRJ donese odluku o vanrednim prilikama”.²² U ljetovalištu Kupari kod Dubrovnika Kadijević je Joviću 6. kolovoza ponovio da je JNA “pripremila sve predloge prema dogovoru”, no da je najveći problem što nemaju većinu u Predsjedništvu.²³ Mjesec dana poslije, 6. rujna 1990., Jović je zabilježio da mu je Kadijević rekao da je JNA “ažurirala sve planove odbrane za slučaj svoje akcije, uključujući i varijantu intervencije snaga NATO pakta. Vojska je u celini spremna, mada ima pojedinaca kojima se pomutio mozak”.²⁴ Kadijević je 3. listopada Jovića upoznao s tim “da treba ‘maknuti’ sto ljudi i sve će biti u redu. Vojska za slučaj potrebe, sprema takve planove. Kaže da će ih meni pokazati”.²⁵ S Kadijevićem i njegovim bliskim suradnicima Jović se sastao 22. listopada. Zabilježio je da razmatraju “koncept mogućeg rešenja krize vojnom akcijom, ako drugog izlaza ne bude bilo. Nadajmo se da do toga neće doći, ali planovi moraju postojati”.²⁶

Paralelno s planovima za izvanredne prilike, u JNA se u manjoj mjeri radilo i na doradi ratnog plana. U veljači 1990. vojni je vrh predvidio raspad Varšavskog ugovora. U 5. vojnoj oblasti 19. je travnja odlučeno da se do 30. lipnja 1990. razradi varijanta moguće uporabe snaga 5. vojne oblasti.²⁷ Potom je zbog niza organizacijskih promjena sredinom veljače 1991. Štab Vrhovne komande OS SFRJ naredio izradu novog ratnog plana *Sutjeska-2*. Peta vojna oblast (Sjeverozapadno vojište po ratnom ustroju) promovirana je u “glavno za odbranu SFRJ”. Oblast je ojačana 1. proleterskom gardijskom mehaniziranom divizijom i 252. oklopnom brigadom iz Srbije. Prema njoj su orijentirani Banjalučki i Tuzlanski korpus iz 1. vojne oblasti, kao i Kninski korpus iz Vojnopomorske oblasti.²⁸

Do kraja lipnja 1991. i sukoba u Sloveniji JNA je na izazove u Hrvatskoj reagirala mirnodopskim snagama po načelima djelovanja u izvanrednim prilikama. Nakon što je dokumentirala tajno naoružavanje Hrvatske, JNA je na temelju naredbe Predsjedništva SFRJ od 9. siječnja 1991. o razoružanju paravojnih formacija pokušala razoružati hrvatsku policiju, koja je bila temelj hrvatske obrane. Pokušaj je zapadni dio Jugoslavije doveo do ruba rata. Premda je JNA negirala da sprema intervenciju, dio snaga koje su preklasificirane bio je spreman za intervenciju u Hrvatskoj. O planu JNA za intervenciju za sada

²¹ *Isto*, 162.

²² *Isto*, 170.

²³ *Isto*, 174.

²⁴ *Isto*, 190.

²⁵ *Isto*, 201.

²⁶ *Isto*, 215.

²⁷ SVA MORH, Komanda 5. vojne oblasti: Radna bilježnica “Zekanović ‘J-2’”, zabilješka od 19. 4. 1990.

²⁸ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 181.-182.

su dostupni tek fragmenti. Komanda 1. vojne oblasti naredila je 17. siječnja 1991. Komandi Banjalučkog korpusa da pripremi 329. oklopnu brigadu iz Banje Luke "za marš i borbenu upotrebu" na području Gline, Petrinje i Slunja u sastavu 5. vojne oblasti.²⁹ Brigada je 24. siječnja dobila naredbu da do ponoći istoga dana pripremi sve nužno za mobilizaciju pričuvnog sastava po ratnoj formaciji radi dovođenja u Hrvatsku i za djelovanje s ostalim dijelovima korpusa.³⁰

Nakon što se stanje smirilo, a događaji odvijali mimo očekivanja JNA, Kadijević je 25. veljače 1991. B. Joviću izložio prijedlog plana JNA za rušenje vlasti u Hrvatskoj i Sloveniji. "Osnovna zamisao vojske sastoji se u tome da se čvrsto osloni na snage koje su za Jugoslaviju u svim delovima zemlje i da se kombinovanim političkim i vojnim merama sruši vlast prvo u Hrvatskoj, a potom u Sloveniji. ... U Hrvatskoj institucionalno i politički jačati Srpsku krajinu i podržavati njeno otcepljenje od Hrvatske (ne javno nego faktički)." Sastavni dio prijedloga bila je organizacija mitinga u Hrvatskoj protiv HDZ-a.³¹

Nekoliko dana poslije stanje u Hrvatskoj naglo se pogoršalo i počeli su sukobi pobunjenih Srba i hrvatske policije. U ožujku 1991. u Pakracu, u travnju na Plitvicama i u svibnju u Borovu Selu JNA je reagirala dovođenjem snaga jačine od čete do par bataljuna i stvaranjem tampon-zona koje su pobunjene Srbe održavale kao vojno-političkog čimbenika u Hrvatskoj.³² No tek je intervencija JNA u Sloveniji krajem lipnja 1991. dovela do nastojanja da se angažiraju znatno jače snage, a to je već bilo sukladno uporabi po ratnim planovima. O tome je 2000. posvjedočio umirovljeni admiral Branko Mamula. Nakon početnog neuspjeha u Sloveniji, u Generalštabu Oružanih snaga napravljen je plan koji je izložio general Adžić, čija je suština bila dovođenje 1. proleterske gardijske mehanizirane divizije i 453. mehanizirane brigade iz Srijemske Mitrovice na granicu Hrvatske i Srbije kako bi tamo uz pomoć protuoklopne brigade u Đakovu bile spremne

za slijedeći skok u rejonu Zagreba, ako bi to situacija u Sloveniji i Hrvatskoj zahtijevala. U širem rejonu Zagreba – Karlovac, Varaždin, Križevci, Dugo Selo, Zagreb – bilo je dovoljno oklopnih, artiljerijskih, pješadijskih i policijskih snaga da se odupru svakom pritisku do pristizanja snaga iz dubine. Trebalo je samo odlučno djelovati. Istovremeno, snage korpusa iz Titograda pristigle bi u zapadnu Hercegovinu i s oklopno-mehanizovanom brigadom iz Mostara uspostaviti kontrolu na tom rovitom području. Kapitulacija rukovodstva Slovenije i predaja njihovih oružanih snaga mora biti naš isključivi cilj, zaključio je general Adžić svoje izlaganje.³³

Iz Mamulina je svjedočenja očito da to nije bio "isključivi cilj" JNA, nego nastojanje da se istodobno sa slovenskim riješi i hrvatski problem. O tome govori nakana da se pacificira zapadna Hercegovina, čije je stanovništvo u svib-

²⁹ SMKSJ: Komanda 5. korpusa, Izvođenje marša, naređenje str. pov. br. 37-2 od 18. 1. 1991.

³⁰ SMKSJ: Komanda 5. korpusa, Dopuna naređenja str. pov. br. 37-14 od 24. 1. 1991.

³¹ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 276.-278.

³² D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 241.-245., 247.-254.

³³ Branko MAMULA, *Slučaj Jugoslavija*, CID, Podgorica, 2000., 213.-214.

nju 1991. zapriječilo pokrete JNA i pokazalo da je dio hrvatskog nacionalnog korpusa. Ono tada nije bilo nikakva vojnička prijetnja.

Tijekom izrade plana JNA je na granici Hrvatske i Srbije (Vojvodine) 2. i 3. srpnja razmjestila četiri mehanizirane brigade iz Beograda, Srijemske Mitrovice, Subotice i Pančeva. Bio je to samo dio mobiliziranog potencijala JNA u Srbiji i dijelom u Bosni i Hercegovini. Mobilizirane su 82 postrojbe, od kojih 40 u 1. vojnoj oblasti, 23 u 3. vojnoj oblasti, tri u Vojnopomorskoj oblasti i 16 u Ratnom zrakoplovstvu i protuzračnoj obrani (RZ i PZO). U propisanom razdoblju odziv je bio 55,7%, a privođenjem vojnih obveznika popunjenost je podignuta na 86%.³⁴ Potom su 5. srpnja S. Milošević i B. Jović od generala Kadijevića i Adžića dobili obećanje da će JNA zaposjesti granice teritorija Hrvatske u kojem, kako su govorili, žive Srbi, a to je crta Karlovac – Plitvice na zapadu, Baranja, Osijek, Vinkovci – Sava na istoku i Neretva na jugu.³⁵ Na temelju Kadijevićeva obećanja u Komandi 1. vojne oblasti iza ponoći 7./8. srpnja 1991. napisana je zapovijed za angažiranje snaga u Slavoniji. Plan je bio da glavne snage 1. vojne oblasti, 1. proleterska gardijska mehanizirana brigada, 51. mehanizirana brigada i dijelovi 12. proleterske mehanizirane brigade, “brzim i energičnim pokretima oklopno-mehanizovanih snaga” izbiju na crtu Virovitica – Pakrac – Kutina. “U slučaju pružanja oružanog otpora u toku nastupnog marša energičnim i brzim dejstvima oklopno-mehanizovanih snaga, uz podršku artiljerije i avijacije razbiti paravojne formacije na pravcima kretanja i što pre stići na marševski cilj ... odakle biti u gotovosti za dalja dejstva po posebnom naređenju.” Banjalučki korpus imao je dvojni zadatak, dijelu Komande i prištabnim postrojbama, 329. oklopnoj i 16. motoriziranoj brigadi naređeno je da se iz Banje Luke preko Prijedora i Bosanskog Novog premjeste u Glinu i pretpočine Komandi 5. vojne oblasti za djelovanje na Banovini i u Lici. Dijelu Komande, 10. partizanskoj diviziji, 293. inženjerijskom puku, 5. automobilskom bataljunu, 5. sanitetskom bataljunu, 5. mješovitom artiljerijskom puku i 5. mješovitom protuoklopnom artiljerijskom puku naređeno je da se razmjesti na području Banje Luke, Sanskog Mosta i Prijedora te budu spremni “za dejstva po posebnom naređenju”. Konkretni zadaci ostalih dijelova oblasti nisu poznati jer se radi o izvodu iz zapovijedi u kojoj nedostaje 11 točaka. Spremnost za pokret svih snaga bila je u 4 sata 9. srpnja.³⁶ Zapovijest nije realizirana, najvjerojatnije zbog stupanja na snagu Brijunskog sporazuma i zato što bi bilo očito da ga JNA krši. Jedini način koji je omogućavao JNA da djeluje bilo je namjerno izazivanje sukoba i podržavanje pobunjenika navodnim razdvajanjem sukobljenih strana.

³⁴ Milisav SEKULIĆ, *Jugoslaviju niko nije branio a Vrhovna komanda je izdala*, NIDDA Verlag GmbH, Bad Vilbel, 1997., 242.; D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 264.-266.

³⁵ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 349.-350.

³⁶ MKSJ: Komanda 1. vojne oblasti, Izvod iz Zapovesti za angažovanje snaga 1. VO u Slavoniji str. pov. br. 1438-32 od 8. 7. 1991.

Nakon što je Predsjedništvo SFRJ 18. srpnja 1991. donijelo nezakonitu odluku o povlačenju JNA iz Slovenije, vojni je vrh izradio direktivu koja je to navodno trebala osigurati. Pisana je dvosmisleno, kao što se JNA i ponašala. Nema naznaka da je nesrpski dio Predsjedništva uopće znao za direktivu, što znači da je bila nezakonita kao i povlačenje koje je navodno trebala osigurati.³⁷ U direktivi su bile predviđene obje opcije, odbijanje Slovenaca da se naoružanje i oprema JNA povuku, kao i odbijanje Hrvatske da dopusti tranzit i uporabi oružje. U tom slučaju JNA je planirala

energično preći u napad iz Srema kroz Slavoniju ka Varaždinu i Mariboru, iz Bosanske Krajine preko Banije i Korduna ka Novom Mestu i Ljubljani, i snagama 37. K[orpusa] kroz zapadnu Hercegovinu, sa zadatkom: razbiti paravojne formacije Republike Hrvatske i Slovenije na pravcima dejstva i naneti im odlučni poraz, a čvrstim držanjem vitalnih objekata i kontrolom teritorije obezbediti realizaciju Odluke Predsjedništva SFRJ.³⁸

Direktivom su određene snage koje se planiralo koristiti te podređenost, odnosno pridodavanje drugim komandama. Za opciju sukoba sa Slovenijom bez uključivanja Hrvatske 5. vojnoj oblasti pridodan je Banjalučki (5.) korpus i dvije mehanizirane brigade: 1. proleterska gardijska iz Beograda i 453. iz Srijemske Mitrovice. U opciji uključivanja i Hrvatske u sukob, uz Banjalučki korpus na području Bosanske krajine 5. vojnoj oblasti pridodana je i 1. proleterska gardijska mehanizirana divizija od crte Virovitica – Kutina.

Zadatak 1. vojne oblasti bio je da, ako Slovenija spriječi izvlačenje snaga 5. vojne oblasti, mobilizira postrojbe druge faze mobilizacije te ih dovede i grupira na slavonskom i primorskom pravcu. U sastav 5. vojne oblasti slala je 1. proletersku gardijsku mehaniziranu brigadu i 453. mehaniziranu brigadu pravcem Šid – Vinkovci – Podravska Slatina – Koprivnica – Varaždin. U slučaju da Republika Hrvatska “ne dozvoli prelazak jedinica preko svoje teritorije i oružano im se suprodstavlja”, zadatak 1. vojne oblasti bio je glavnim snagama “energičnim i brzim dejstvom” proći kroz Slavoniju, izbiti do Virovitice i Kutine te razbiti i poraziti hrvatske snage (u njenoj terminologiji, paravojne formacije). Po izbijanju na crtu Virovitica – Kutina 1. proleterska gardijska mehanizirana divizija pridodavala se 5. vojnoj oblasti za djelovanje na pravcu Virovitica – Varaždin – Maribor. U toj opciji oblast je bila dužna Banjalučki korpus u Bosanskoj krajini pridodati 5. vojnoj oblasti, a Komandu Užičkog (37.) korpusa s prištabnim jedinicama i 208. mješovitim artiljerijskim pukom

³⁷ Odlukom šest od osam članova Predsjedništva SFRJ 18. srpnja 1991. dogovoreno je povlačenje JNA iz Slovenije. Odlukom je prekršen Ustav SFRJ, Zakon o općenarodnoj obrani, Zakon o službi u Oružanim snagama i Zakon o vojnoj obvezi. Uza sve to Odluka nije ni objavljena u *Službenom listu SFRJ*. Milovan BUZADŽIĆ, “Secesija bivših jugoslavenskih republika u svjetlosti odluka ustavnog suda Jugoslavije: Zbirka dokumenata s uvodnom raspravom”, *Službeni list SFRJ*, Beograd, 1994., 236.-237.

³⁸ Pismohrana Ureda za suradnju s međunarodnim kaznenim sudovima Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske (dalje: USMKS MPRH): I uprava GŠ OS SFRJ, Direktiva za izvršenje Odluke Predsjedništva SFRJ o prestanku stacioniranja JNA na teritoriji R. Slovenije, DT br. 53-1 od 25. 7. 1991.

dovesti u istočnu Hercegovinu i pridodati Vojnopomorskoj oblasti. Prije pridodavanja Banjalučkog korpusa 5. vojnoj oblasti isti se trebao ojačati 2. i 5. partizanskom brigadom TO i 240. srednjim samohodnim raketnim pukom protuzračne obrane. Ostale snage oblast je trebala držati spremne da razbiju paravojne sastave na teritoriju BiH, Sandžaka i u drugim dijelovima zone odgovornosti te da osigura potpun nadzor teritorija. U slučaju agresije izvana planirana je treća faza mobilizacije i dovođenje u spremnost za zatvaranje osnovnih pravaca koji s rijeke Une preko slavonskih planina i s teritorija Mađarske vode u dubinu oblasti. Oblasti su pridodani republički štabovi Srbije i Bosne i Hercegovine i Pokrajinski štab TO Vojvodine.³⁹

Vojnopomorskoj oblasti je naređeno da osigura objekte i bude spremna "za dejstvo protiv paravojnih formacija u zoni odgovornosti". Postojeće je snage po procjeni i mogućnostima trebala ojačati djelomičnom mobilizacijom i dobrovoljcima. Pridodana je Komanda 37. korpusa s prištabnim postrojbama, 208. mješoviti artiljerijski puk te snage JNA i TO iz Hercegovine i Crne Gore: 3. partizanska divizija iz Titograda, 10. motorizirana brigada iz Mostara, 472. motorizirana brigada iz Trebinja, 179. brdska brigada iz Nikšića, 1. partizanska brigada TO iz Nikšića i, naknadno, 212. motorizirana brigada iz Titova Velesa u Makedoniji. U slučaju sukoba s hrvatskim snagama planirano je da se "energičnim dejstvom" Užičkog i Kninskog korpusa razbiju "snage paravojnih formacija na prostoru zapadne Hercegovine i Ravnih Kotara". Pomorske snage trebalo je popuniti ubojnim sredstvima, prebazirati u uređena područja baziranja i držati u spremnosti za zatvaranje državne granice, ofenzivno djelovanje na moru i potporu snagama na obali.

Treća vojna oblast nije primarno planirana izravno za rat protiv Hrvatske, nego za držanje u spremnosti za angažman na Kosovu, u Metohiji i "drugim delovima, gde dođe do pobune", kao i za obranu pravaca prema Albaniji i Bugarskoj. Dio snaga određen je za ojačanje 1. vojne oblasti: 211. oklopna brigada za 1. vojnu oblast u istočnom Srijemu (selo Jakovo), a 3. partizanska divizija, 179. brdska brigada i 1. partizanska brigada TO Crne Gore za istočnu Hercegovinu i pridodavanje Užičkom korpusu. Nakon mobilizacije, 212. motorizirana brigada (bez oklopnog bataljuna T-34) planirala se dovesti u Gacko i pridodati Užičkom korpusu.

Zadatak Ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane bio je da u slučaju ometanja izvlačenja počne zračne napade na vitalne objekte na teritoriju Slovenije te dalje bude spremno za potporu Banjalučkom korpusu i 1. proleterskoj gardijskoj mehaniziranoj diviziji na pravcima Karlovac – Novo Mesto – Ljubljana i Varaždin – Maribor. Snage 350. i 155. raketnog puka trebalo je držati za djelovanje po objektima na zemlji.⁴⁰

---

³⁹ *Isto.*

⁴⁰ *Isto.*

Zamisao napadne operacije

Nekoliko dana nakon što je potpisana direktiva, JNA i pobunjeni Srbi intenzivirali su napade na hrvatske snage i naselja, posebice u Slavoniji. U prvoj polovini rujna Hrvatska više nije mogla izdržati pritisak i 12. rujna odlučila se za blokiranje vojarni i drugih objekata JNA.⁴¹ JNA je odgovorila operacijom koja se pripremala od sukoba u Sloveniji. Cilj operacije JNA bio je "poraziti hrvatsku vojsku potpuno ako situacija dozvoli, [...] ostvariti puno sadejstvo sa srpskim ustanicama u Srpskoj krajini; omogućiti dovršenje izvlačenja preostalih djelova JNA iz Slovenije".⁴² Plan operacije predviđao je da se već uporabljivim sastavima JNA pridoda još petnaest do osamnaest oklopnih, mehaniziranih i pješačkih brigada kopnene vojske. Po priznanju generala Kadijevića, ideja "manevra sadržala je sledeće osnovne elemente: – potpuno blokirati Hrvatsku iz vazduha i sa mora;

– pravce napada glavnih snaga JNA što neposrednije vezivati za oslobođene srpskih krajeva u Hrvatskoj i garnizona JNA u dubini hrvatske teritorije. U tom cilju ispresecati Hrvatsku na pravcima Gradiška – Virovitica; Bihać – Karlovac – Zagreb; Knin – Zadar; Mostar – Split. Najjačom grupacijom oklopno-mehanizovanih snaga osloboditi Istočnu Slavoniju, a zatim brzo nastaviti dejstvo na zapad, spojiti se sa snagama u zapadnoj Slavoniji i produžiti ka Zagrebu i Varaždinu, odnosno ka granici Slovenije. Istovremeno jakim snagama iz rejonu Herceg Novi – Trebinje, blokirati Dubrovnik sa kopna i izbiti u dolinu Neretve i na taj način sadejstvovati snagama koje nastupaju na pravcu Mostar – Split;

– nakon dostizanja određenih objekata, obezbjediti i držati granicu Srpske Krajine u Hrvatskoj, izvući preostale jedinice JNA iz Slovenije i nakon toga povući JNA iz Hrvatske;

– za mobilizaciju, pripremu mobilisanih ili domobilisanih jedinica kao i njihovo dovođenje na planirane pravce upotrebe potrebno je 10-15 dana, zavisno od stepena borbene gotovosti jedinica i njene udaljenosti od pravca upotrebe."⁴³

Kadijević je iznio osnovnu zamisao, a za provedbu su bile zadužene komande strategijskih grupacija. U istočnoj Hrvatskoj planiran je angažman Novosadskog korpusa i Gardijske mehanizirane divizije. Za tu skupinu snaga Kadijević je napisao da je imala zadatak da "oslobodi srpske krajeve u istočnoj Slavoniji" i "bude glavna manevarska snaga Vrhovne komande za prodor ka Zagrebu i Varaždinu".⁴⁴ Direktiva za djelovanje snaga u Slavoniji napisana je 19. rujna u Komandi 1. vojne oblasti. Odluka je glasila:

⁴¹ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 275.-279.

⁴² V. KADIJEVIĆ, *Moje viđenje raspada*, 134.

⁴³ *Isto*, 135.-136.

⁴⁴ *Isto*, 137.

Završiti sa mobilizacijom, dovesti jedinice i energično preći u napad glavnim snagama u međurječju r. Drava – r. Sava a pomoćnim (5. K) Okučani – Pakrac – Virovitica i Okučani – Kutina, sa zadatkom: uz avio i art. podršku i sadejstvo sa jedinicama TO okružiti i razbiti snage Republike Hrvatske u Slavoniji, deblokirati jedinice i vojne objekte, izbiti na liniju Našice – Sl. Brod i biti u gotovosti za produženje napada ka Koprivnici i Okučanima.

Operacija se planirala provesti u dvije etape. U prvoj etapi, u trajanju od dva-tri dana, plan je bio deblokirati snage JNA u Vinkovcima, ovladati crtom Našice – Slavonski Brod i biti u spremnosti za daljnje djelovanje. U drugoj etapi, u trajanju od četiri-pet dana, planirano je doseganje crte Suhopolje – Okučani i spremnost za nastavak napada prema Varaždinu i Koprivnici. Dio snaga određen je da blokira granicu prema Mađarskoj i lijevi blok glavnih snaga. Veća naseljena mjesta trebalo je “obilaziti a njihovu blokadu i kontrolu puteva vrše jedinice TO”. Spremnost za pokret snaga 1. vojne oblasti bila je u 22 sata 19. rujna, a početak napada 21. rujna.

Zadatak Novosadskog korpusa bio je da na pravcu Osijek – Našice – Virovitica izbije na crtu Donji Miholjac – Našice i bude spreman za nastavak napada prema Bjelovaru. Od ustrojbenih snaga, uz prištadne jedinice i pukove potpore, korpus je imao 36. mehaniziranu brigadu iz Subotice i 18. proleter-sku motoriziranu brigadu iz Novog Sada. Ojačan je 211. oklopnom brigadom iz Niša, 12. proleter-skom mehaniziranom brigadom (bez mehaniziranog bataljuna) iz Osijeka i 51. mehaniziranom brigadom iz Pančeva (bez oklopnog bataljuna). Iz sastava TO Vojvodine pridodane su četiri partizanske brigade TO (1. novosadska, Šajkaška, Centralnobačanska i Panonska) i jedan odred TO. Korpus je trebao krenuti u napad s oko 30 000 ljudi i oko 2690 pripadnika u službama logističke potpore iz 793. pozadinske baze iz Novog Sada. Iz sastava korpusa izuzete su 169. i 544. motorizirana brigada, koje su određene za ojačanja u dubini ratišta, a 453. mehanizirana brigada zadržana je na blokadi Vukovara, koji je trebala zauzeti kad nastupe povoljni uvjeti.⁴⁵

Zadatak 1. proleter-ske gardijske mehanizirane divizije bio je da glavnim snagama na pravcu Vinkovci – Đakovo izbije do Slavonske Požege, dio snaga pošalje na autocestu Zagreb – Lipovac, a glavninu prema Pakracu “sa zadatkom: razbiti ustaške formacije na pravcima kretanja i deblokirati kasarnu u Vinkovcima a potom ne zadržavajući se oko naseljenih mesta što pre izbiti na liniju Đakovo – Sl. Brod i biti u gotovosti za produženje ofanzivnih dejstava prema Pakracu i Okučanima radi spajanja sa snagama” Banjalučkog korpusa. Divizija je ojačana 252. oklopnom brigadom (bez jednog oklopnog bataljuna), 80. motoriziranom brigadom iz Kragujevca, 152. mješovitom artiljerijskom brigadom iz Čuprije, bataljunom 305. inženjerijske brigade iz Obrenovca, četom 402. pontonirskog bataljuna iz Šapca, dijelom 57. partizanske brigade TO i Čačanskim odredom TO Republike Srbije. Logistički ju je podržavala

⁴⁵ SMKSJ: Izvod iz Direktive komandanta 1. vojne oblasti za operaciju u Slavoniji, str. pov. br. 5-89 od 19. 9. 1991.; SMKSJ: Pregled oslanjanja jedinica-ustanova 1. VO i TO na PoOB za period od D do D+10, DT-R “Sutjeska”, septembar 91.

373. pozadinska baza i dijelovi 524. pozadinske baze iz Beograda. Divizija je u napad trebala krenuti s oko 27 000 ljudi i oko 2200 pripadnika zaduženih za logističku potporu.⁴⁶

Zadatak Banjalučkog korpusa bio je da glavnim snagama na pravcu Okučani – Daruvar – Virovitica, a pomoćnim na pravcu Okučani – Kutina, odsiječe Slavoniju i u sukladnom djelovanju s Novosadskim korpusom i Gardijskom mehaniziranom divizijom krene prema Zagrebu i Varaždinu. Korpus je ojačan 544. motoriziranom brigadom iz Novosadskog korpusa koja je poslana u Laktaše. Od Kragujevačkog korpusa dobio je 130. motoriziranu brigadu iz Smederevske Palanke, koja je poslana u Bosansku Gradišku, i 46. partizansku diviziju iz Kragujevca bez 20. partizanske brigade i bataljuna minobacača 120 mm, koja je poslana u Banju Luku. Korpus je 5. vojnoj oblasti pridodao svoju 10. partizansku diviziju iz Prijedora.⁴⁷

O planu uporabe snaga 5. vojne oblasti nema pouzdanih informacija. Poznato je samo da je direktiva napisana 20. rujna jer se na nju referira jedna bojna zapovijed od 28. rujna 1991. godine.⁴⁸ Nešto više govori zabilješka u dnevniku B. Jovića od 20. rujna iz izlaganja generala B. Adžića da je plan bio probiti se “linijom Petrovac – Karlovac i spojiti se sa jedinicama iz tog rejona, kojima bi se priključile one iz Slovenije, preseći Zagreb s juga”.⁴⁹ Na temelju navedenog mislim da je planirano angažiranje ojačanja na pravcu Bihać (a ne Petrovac) – Slunj – Karlovac, a postojeće snage angažirati za osvajanje Banovine i napad na Zagreb. Oblast je ojačana 169. motoriziranom brigadom Novosadskog korpusa u području Kostajnice i 10. partizanskom divizijom Banjalučkog korpusa u Dvoru na Uni.⁵⁰

Kninski je korpus krajem kolovoza i neposredno pred operaciju ojačan dvama oklopnim i dvama motoriziranim bataljunima iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Makedonije. Trebao je dobiti i 20. partizansku brigadu 46. partizanske divizije iz sastava Kragujevačkog korpusa.⁵¹ U zapovijesti za napad komandanta Vojnopomorske oblasti od 20. rujna spominje se samo 46. partizanska divizija, s kojom je Kninski korpus u sukladnom sudjelovanju sa Šibenskim vojnopomorskim sektorom, Flotom, zrakoplovstvom i sastavima pobunjenih Srba trebao napasti i zauzeti gradove Zadar, Šibenik i Split.⁵²

⁴⁶ Isto.

⁴⁷ SMKSJ: Izvod iz Direktive komandanta 1. vojne oblasti za operaciju u Slavoniji, str. pov. br. 5-89 od 19. 9. 1991.; V. KADIJEVIĆ, *Moje viđenje raspada*, 135.

⁴⁸ Hrvatski državni arhiv u Zagrebu, fond Ureda Predsjednika Republike Hrvatske (dalje: HDA, UPRH): Komanda 5. vojne oblasti, str. pov. br. 09/75-362 od 28. 9. 1991.

⁴⁹ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 386.

⁵⁰ SMKSJ: Izvod iz Direktive komandanta 1. vojne oblasti za operaciju u Slavoniji, str. pov. br. 5-89 od 19. 9. 1991.

⁵¹ Isto.

⁵² HMDCCR, fond 9. K, str. pov. 562-5: IKM Komande Vojnopomorske oblasti, Zapovest za upotrebu snaga VPO, oper. br. 1, str. pov. br. 167-1/47-911 od 20. 9. 1991.

Prema direktivi Generalštaba Oružanih snaga iz srpnja 1991. u južnoj Hrvatskoj planiran je angažman snaga Vojnopomorske oblasti. Za djelovanje na hercegovačko-dalmatinskom dijelu ratišta planirano je osnivanje posebne privremene skupine čiji je zadatak, prema svjedočenju generala Jevrema Cokića, bio "ovlađivanje prostorom Dalmacije i sprečavanje izbijanja međunacionalnih sukoba", što je eufemizam za stvaranje velike Srbije. U prvoj etapi planirano je osvajanje Ravnih kotara, Zadra i Šibenika te ugroza Splita sa zapada. Snage na Kupreškoj visoravni trebale su ovladati širim područjem Livna, što je još jedan dokaz da se ratovalo iz etničke pobude. Iz istočne Hercegovine planiran je napad na šire područje Dubrovnika i osvajanje južne Dalmacije. U drugoj etapi operacije plan je bio glavnim snagama napasti s crte rijeke Neretve na pravcu Mostar – Split, dijelom snaga na pravcu Drniš – Split, a zadatak zauzeti Split i ovladati Dalmacijom. Cjelokupna operacija trebala je trajati 20-25 dana. U sastav borbenog postroja ušle su sve "zadejstvovane snage JNA i Teritorijalne odbrane na dalmatinsko-hercegovačkom delu teritorije Hrvatske i Bosne i Hercegovine". Radilo se o 9. korpusu iz Knina, dijelovima 4. korpusa iz Sarajeva, 37. korpusu iz Titova Užica, 2. korpusu iz Titograda, Vojnopomorskom sektoru Boka i dijelu jedinica TO Crne Gore i istočne Hercegovine.⁵³

Kada je došlo vrijeme za operaciju, plan je promijenjen. Operativna je grupa zadatak trebala realizirati bez sudjelovanja Kninskog korpusa, odnosno bez djelovanja u Dalmaciji. Komanda Operativne grupe formirana je od ljudstva iz Inspekcije Oružanih snaga, postrojba 1. vojne oblasti lociranih na širem području Sarajeva i određenog broja starješina iz Generalštaba OS SFRJ.⁵⁴ Prije no što je Operativna grupa počela djelovati komandant Vojnopomorske oblasti naredio je 20. rujna Vojnopomorskom sektoru Boka da s 472. motoriziranom brigadom izbije na Jadransku magistralu u širem području Dubrovnika, deblokira vojno odmaralište u Kuparima, zauzme dominantni objekt Srđ, blokira Dubrovnik i odsiječe ga od ostatka Hrvatske te bude spreman za djelovanje po zadacima koje će dobiti nakon toga.⁵⁵ U zapovijesti se ne spominje 37. korpus s prištabnim postrojbama, koji je dan prije pridodan od Komande 1. vojne oblasti i preko Crne Gore poslan na hodnju u Nevesinje.⁵⁶ Stječe se dojam da su obje komande djelovale kao da nisu znale za onu drugu, s tim da su računale na uporabu dijela istih snaga. U sastavu Operativne grupe bila je Komanda s prištabnim postrojbama, Komanda 37. korpusa s prištabnim postrojbama, 3. partizanska divizija, 19. i 179. brdska brigada, 208. mješoviti artiljerijski puk, Vojnopomorski sektor Boka, 10. motorizirana brigada, 171. vazduhoplovna baza i dio postrojbi TO iz Crne Gore i istočne Hercegovine. General Cokić potpisao je 21. rujna zapovijed za napad u kojoj je Operativna grupa preuze-

⁵³ Jevrem COKIĆ, *Početak kraja*, Srpska knjiga, Ruma, 2008., 215.-219.

⁵⁴ *Isto*.

⁵⁵ HMDCCR, fond 9. K, str. pov. 562-5: IKM Komande Vojnopomorske oblasti, Zapovest za upotrebu snaga VPO, oper. br. 1, str. pov. br. 167-1/47-911 od 20. 9. 1991.

⁵⁶ SMKSJ: Izvod iz Direktive komandanta 1. vojne oblasti za operaciju u Slavoniji, str. pov. br. 5-89 od 19. 9. 1991.

la i zadatak Vojnopomorskog sektora Boka. U prvoj fazi napada dio glavnih snaga JNA i TO na pravcu Čapljina – Metković – Ploče trebao je odsjeći južnu Hrvatsku i s pravca Trebinja blokirati Dubrovnik. Pomoćne snage trebale su osigurati šire područje zračne luke Mostar, a u slučaju “nemira i pobuna u zapadnoj Hercegovini preneti dejstva ka Livnu, Sinju i Splitu”. Mirnodopske snage u Mostaru, 10. motorizirana brigada i 171. vazduhoplovna baza, dobile su zadatak osigurati vojne objekte u gradu. Za taj zadatak pridodana su dva bataljuna 179. brdske brigade iz Nikšića, a glavnina brigade stavljena je u pričuvu Operativne grupe na širem području zračne luke Mostar.⁵⁷

Propast operacije i novo prestrojavanje snaga

Za opsežne planove ofenzive bila je nužna domobilizacija aktiviranih i mobilizacija ratnih postrojbi. Prema podacima pukovnika Sekulića, od 10. do 20. rujna 1991. mobilizirana je 91 ratna postrojba s prosječnim odzivom od 69%, uključujući i mirnodopski sastav. U 1. vojnoj oblasti odziv u deset dana bio je 64%, u 3. vojnoj oblasti 70%, u Vojnopomorskoj oblasti 58% i u Ratnom zrakoplovstvu s protuzračnom obranom 6%. Ukupno se na mobilizacijski poziv odazvalo 67% pozvanih, pa je ratna popuna postrojbi iznosila 73%. Mobilizirana je 1. proleterska gardijska mehanizirana divizija, četiri partizanske divizije, 22 brigade kopnene vojske, tri partizanske brigade, dvije mješovite artiljerijske brigade, pet pukova potpore, 20 bataljuna – divizijuna, dvije čete, 15 baza, tri brigade, 19 odreda Teritorijalne obrane te veći broj manjih sastava.⁵⁸ Odziv na mobilizaciju bio je različit: u Vojvodini je iznosio 93%, a u Srbiji znatno manje, oko 26%.⁵⁹

Paralelno s mobilizacijom otpušteni su isluženi novaci naraštaja “rujan-90”, što je još jedan od apsurdna djelovanja JNA u završnici jugoslavenske krize.⁶⁰ Ipak, uza sve slabosti s mobilizacijom, JNA je pod oružjem, u usporedbi s Hrvatskom, imala respektabilnu silu. No na sastanku čelnika Srbije i Crne Gore i članova Predsjedništva SFRJ iz tih republika (S. Milošević, B. Jović, Momir Bulatović, Branko Kostić, Kadrijević i Adžić), održanom 20. rujna, general Adžić je informirao da mobilizacija nije uspjela i da se mora “praviti redukovani plan”.⁶¹ Adžićevo je priznanje značilo da se i prije počinjanja ofenzive na cijelom ratištu nije računalo na uspjeh. Do izrade reduciranog plana proteklo je desetak dana, tijekom kojih na ratištu nije vladao mir.

⁵⁷ SMKJSJ: Komanda OG, DT br. 8-1 od 21. 9. 1991.

⁵⁸ M. SEKULIĆ, *n. dj.*, 243., 260.

⁵⁹ Ivan VESELINOVIĆ, “Razbijanje Jugoslavije i uloga Jugoslavenske narodne armije”, *Stvaranje i razaranje avnojevske Jugoslavije*, Društvo za istinu o antifašističkoj narodnooslobodilačkoj borbi u Jugoslaviji (1941-1945), Beograd, 1996., 300.

⁶⁰ USMKS MPRH: Operativni centar I uprave GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-262 od 19. 9. 1991.; USMKS MPRH: Operativni centar I uprave GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-263 od 20. 9. 1991.

⁶¹ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 386.

Operacija u istočnoj Hrvatskoj počela je 20. rujna, iako je planirano da počne dan poslije. U analizi koja je u veljači 1992. izrađena u Komandi 1. vojne oblasti tvrdili su da im razlog za to nije poznat, nego je zabilježeno da je

naknadno jedinicama naredeno da sa napadom otpočnu 20. 09. u jutarnjim časovima, pa stoga potčinjene komande nisu imale vremena ni za najnužnije planiranje i pripreme. Jedinice 1. pgmd [Gardijska divizija, nap. D. M.] su bukvalno sa marša uvedene u borbu, a da nisu izvršile nikakvo izviđanje i pripreme ljudstva i tehnike, što je posle marša sopstvenim pogonom bilo neophodno. Zbog toga je odmah u početku realizacije operacije došlo do pregrupisanja jedinica po frontu, što je dovelo do mešanja jedinica i gomilanja velikih snaga na jednoj jedinjoj komunikaciji Šid – Vinkovci. ... Stvorena je takva koncentracija snaga i zakrčenost komunikacije Šid – Tovarnik – S. Jankovci da inženjerska jedinica sa sredstvima za premošćavanje r. Bosut nije mogla na vreme da dođe, pa se zbog toga odustalo od njenog savlađivanja.⁶²

Umjesto predviđenog forsiranja Bosuta i prolaza u dubinu Hrvatske, Gardijska je divizija do kraja rujna ratovala s hrvatskim selima u zahvatu prometnice Šid – Vinkovci, koju je uspjela potpuno staviti pod svoj nadzor.⁶³ Od pridodanih snaga nije angažirana 80. motorizirana brigada, čije se ljudstvo, po svemu sudeći, razbježalo u istočnom Srijemu.⁶⁴ Uz to je greškom bombardirana 2. proleterska gardijska mehanizirana brigada na dijelu od Tovarnika do Ilače, što je dovelo do izbacivanja iz stroja na desetak dana.⁶⁵ Prva brigada divizije imala je problema s mobilizacijom, pa je divizija od borbenih postrojbi, uz pukove potpore, imala operativne dvije brigade, svoju 3. gardijsku proletersku mehaniziranu iz Požarevca i pridodanu 252. oklopnu iz Kraljeva, te odred "Šabac" iz sastava Teritorijalne obrane Srbije.⁶⁶

Sjeverna skupina, Novosadski korpus, također je imala problema poput Gardijske divizije. General Adžić na spomenutom je sastanku izvijestio da su se vojvođanske brigade razbježale, što se očito odnosilo na Novosadski korpus i TO Vojvodine.⁶⁷ Na zatvorenoj sjednici Skupštine Srbije jedan od poslanika žalio se na slabu koordinaciju i međusobnu razmjenu vatre između vojvođanskih brigada TO, što je i dovelo do njihova rasula.⁶⁸

U zapadnoj Slavoniji Banjalučki je korpus prije zapovijedi za operaciju 16. rujna spojio snage s područja Stare Gradiške s pobunjenim Srbima i borbenom skupinom 265. mehanizirane brigade u Dubovcu i Okučanima. Slabije snage

⁶² SMKSJ: Iskustva iz upotrebe jedinica 1. vojne oblasti u dosadašnjim borbenim dejstvima, februar 1992., 11.

⁶³ D. MARIJAN, *Bitka za Vukovar*, Hrvatski institut za povijest: Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, Zagreb – Slavonski Brod, 2004., 146.-147.

⁶⁴ M. SEKULIĆ, *n. dj.*, 243.

⁶⁵ B. B. DIMITRIJEVIĆ, *n. dj.*, 290.-291.

⁶⁶ Komanda 1. pgmd, Naređenje str. pov. br. 851-14 od 29. 9. 1991. (preslika u posjedu autora).

⁶⁷ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 386.

⁶⁸ SMKSJ: Stenografske beleške sa sednice 2. vanrednog zasjedanja Narodne skupštine Srbije od 26. 9. 1991.

korpusa izvele su 21. rujna demonstrativni napad i izbile do padina Papuka i crte Gornji Bogičevci – Zabrdo – Donji Bogičevci.⁶⁹ Korpusu je 19. rujna pridodana borbena skupina 265. mehanizirane brigade u Okučanima, a 21. rujna i baterija samohodnih višecijevnih lansera raketa 128 mm M-77 *Oganj* 150. mješovite artiljerijske brigade iz Vranja, koja je stigla nakon 23. rujna.⁷⁰ Do 23. rujna u sastav korpusa ušle su 169. i 130. motorizirana brigada.⁷¹ Korpus je 130. motoriziranu brigadu prihvatio u fazi raspada. Njezin je komandant 29. rujna izvijestio Komandu Banjalučkog korpusa da brigada nije sposobna izvršiti zadatak jer je ostala na Komandi i s dijelom potpore i jednim bataljunom od oko 280 ljudi. Izvještaj je Komanda korpusa prosljedila u Generalštab OS SFRJ s komentarom da su vojnici brigade u “Bos. Krajini dočekani sa cvećem a ispraćeni kao izdajnici” i da su oni koji odlaze razoružani.⁷² Prema Direktivi 1. vojne oblasti od 19. rujna, 169. motorizirana brigada poslana je u Hrvatsku Kostajnicu, u sastav 5. vojne oblasti. Brigada je u Kostajnicu stigla 21. rujna i potom se istog dana premjestila u Zalužane kod Banje Luke, gdje je ostala do 28. rujna, kada je ponovno poslana u sastav 5. vojne oblasti.⁷³ U sastav korpusa nije stigla ni 544. motorizirana brigada, koja je pridodana 5. vojnoj oblasti, odnosno Prvoj operativnoj grupi (OG-1) na Banovini.⁷⁴ Jedino ojačanje koje je Banjalučki korpus “dobio” bilo je iz 10. partizanske divizije, koja se bez jedne brigade vratila u sastav korpusa jer se ljudstvo nije željelo boriti na Kordunu u sastavu 5. vojne oblasti.⁷⁵

Peta je vojna oblast do kraja rujna značajno izmijenila fizionomiju i borbeni položaj. Snage na Banovini uspjele su 21. rujna osvojiti Petrinju, što je bio najveći uspjeh oblasti u ratu. No u danima koji su slijedili predala se glavnina 32. korpusa u sjeverozapadnoj Hrvatskoj, kao i dio snaga u zagrebačkoj regiji.⁷⁶ Oblast je ojačana 544. motoriziranom brigadom iz Šapca, prvotno predviđenom za Banjalučki korpus. Nakon nekoliko dana dvoumljenja od Banjalučkog je korpusa dobila 169. motoriziranu brigadu iz Loznice. Na Banovinu je nakon mobilizacije iz Banje Luke poslana i 389. raketna artiljerijska brigada naoru-

⁶⁹ SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-353 od 23. 9. 1991.

⁷⁰ SMKSJ: Komanda 5. korpusa, Pretpočinjavanje jedinice, naređenje str. pov. br. 1-342 od 19. 9. 1991.; SMKSJ: Komanda 5. korpusa, Pretpočinjavanje jedinice, naređenje str. pov. br. 1-347 od 21. 9. 1991.; SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-360 od 30. 9. 1991.

⁷¹ SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-353 od 23. 9. 1991.

⁷² SMKSJ: Komanda 5. korpusa, str. pov. br. 1-358 od 29. 9. 1991.

⁷³ Nebojša JOVANOVIĆ, “Pohod 169. motorizovane brigade JNA u Hrvatskoj 1991.”; *Istorija 20. veka*, Beograd, 2/2011, 103.-107.

⁷⁴ HDA, UPRH: Komanda 5. vojne oblasti, str. pov. br. 09/75-362 od 28. 9. 1991.; SMKSJ: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG (nedatirano).

⁷⁵ SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-353 od 23. 9. 1991.

⁷⁶ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 281.; 2. *gardijska brigada Hrvatske vojske Gromovi*, Glavni stožer OS RH, Zagreb, 2011., 159.-162.

žana raketama zemlja-zemlja.⁷⁷ Ojačavanje 10. partizanskom divizijom Banja-lučkog korpusa nije uspjelo. Komanda divizije s prištavnim postrojbama i 11. partizanskom brigadom vratila se u sastav korpusa, a 6. partizanska brigada je ostala.⁷⁸

Sve snage JNA i pobunjenih Srba na Kordunu i Banovini združene su pod komandom OG-1. Komanda Grupe formirana je 23. rujna od ljudstva iz Centra visokih vojnih škola JNA i 25. rujna dovedena na teren.⁷⁹ Odluka za napad napisana je 28. rujna “u skladu s direktivom i najnovijim razvojem situacije”. Okružene snage trebale su braniti vojarne i ostale objekte, a slobodne su snage u 6 sati 29. rujna trebale biti spremne za “aktivna dejstva”, s tim da će se “početak borbenih dejstava ... posebno narediti”. Zadatak OG-1 bio je da glavnim snagama na pravcu selo Bačuga – Petrinja – Lekenik – Velika Gorica izvuče okružene snage u Zagrebu, a snage iz Jastrebarskog i Samobora izvuče preko Donje Zdenčine do Lasinje. Pomoćnim snagama na pravcu Vojnić – Karlovac OG-1 namjeravala je deblokirati garnizon JNA u Karlovcu. Grad bio mjesto u kojem je JNA planirala prihvati i izvlačenje u dubinu preostalih snaga u Sloveniji u slučaju napada na njih. Za čišćenje južnog dijela Korduna, posebice hrvatskih snaga u Drežnik Gradu i Slunju, zadužena je 6. partizanska brigada s četom tenkova 329. oklopne brigade. Ostaci 32. korpusa u Bjelovaru i Koprivnici – 265. mehanizirana brigada i Komanda 73. motorizirane brigade – dobili su zadatak da se probiju na pravcu Bjelovar – Grubišno Polje – Daruvar i uđu u sastav snaga “koje dejstvuju iz dubine”. Zadatak Riječkog korpusa i ostalih snaga JNA bio je da uporno brane objekte u Rijeci i Delnicama i pripreme se za proboj na pravcu Rijeka – Vrbovsko – Slunj – Plitvice. Za potporu je angažiran 5. korpus RZ i PZO, 389. raketna artiljerijska brigada i 580. mješovita artiljerijska brigada.⁸⁰

Lika tada nije bila u napadnim planovima. Nakon predaje vojnih objekata JNA u Gospiću pobunjeni su Srbi uz potporu Kninskog korpusa uspjeli zadržati skladište Sveti Rok, a potom 27. rujna zauzeti Lovinac.⁸¹

U Kninski korpus nije došla 20. brigada 46. partizanske divizije iz Požarevca. No usprkos tome korpus je 18. rujna zauzeo Drniš, ali je 20. rujna poražen kod Pakova Sela. Dijelom snaga korpus je napao Šibenik, na čijim je prilazima 22. rujna pretrpio prvi veliki poraz od hrvatskih postrojbi. Nakon toga korpus do kraja mjeseca nije poduzimao značajnije aktivnosti.⁸²

⁷⁷ SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-360 od 30. 9. 1991.

⁷⁸ SMKSJ: Operativni centar 5. K, Stanje u jedinicama i zoni odgovornosti pov. br. 13/1-353 od 23. 9. 1991.

⁷⁹ SMKSJ: Iskustva u dosadašnjim b/d 1. OG (nedatirano).

⁸⁰ HDA, UPRH: Komanda 5. vojne oblasti, str. pov. br. 09/75-362 od 28. 9. 1991.

⁸¹ Zdenko RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, Školska knjiga, Hrvatski institut za povijest, Zagreb, 2006., 141.

⁸² *Isto*, 143.-145.; Policijska uprava Šibenik, napad na Šibenik, izvještaj br. 511-13-01 od 23. 9. 1991.

Manji dijelovi Užičkog korpusa počeli su ulaziti na područje Hercegovine 19. rujna i razmješteni su na području Nevesinja, Kružnja i Mostara. Korpus je imao velikih problema s mobilizacijom ustrojbenih dijelova, posebice s područja Valjeva. Dio postrojbi nije se uspio mobilizirati, a ljudstvo 208. mješovitog artiljerijskog puka odbilo je 25. rujna poslušnost te je dva dana poslije razoružano i vraćeno u Valjevo. Dijelovi Titogradskog korpusa razmješteni su na području Stoca, Ljubinja, Trebinja i Igala, a 179. brdska brigada iz Nikšića razmještena je u Mostaru.⁸³ Osim čestih provokacija, do kraja rujna nije bilo većih sukoba.⁸⁴

Ponovno prestrojavanje snaga i prelazak na reducirani plan

Desetak dana trebalo je JNA i TO Srbije da se nakon propasti strategijske ofenzive 20.–21. rujna prestroje i pripreme za nove napade. Koristila im je Rezolucija Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda broj 713 od 25. rujna 1991., kojom je uvedena zabrana prodaje oružja Jugoslaviji.⁸⁵ U razdoblju od 20. rujna do kraja mjeseca napravljene su značajne promjene u sustavu zapovijedanja. U Beogradu je formirana Komanda Prve operativne grupe i poslana u Hrvatsku da zapovijeda snagama JNA i pobunjenim Srbima na Banovini i Kordunu. Operativna grupa u istočnoj Hercegovini preimenovana je u Drugu operativnu grupu i najkasnije 26. rujna stavljena pod izravno zapovjedništvo Saveznog sekretarijata za narodnu obranu, odnosno Štab Vrhovne komande. U istom je razdoblju i Banjalučki korpus izdvojen iz sastava 1. vojne oblasti i stavljen pod zapovjedništvo Štaba Vrhovne komande.⁸⁶ Točka na i stavljena je 30. rujna u Beogradu na sastanku članova Štaba Vrhovne komande sa zapovjednicima strategijskih i operativnih sastava koji su sredinom rujna krenuli u stvaranje nove države srpskog naroda. Adžić ih je upoznao sa stanjem u JNA i korekcijama ratnog plana. Odluka je glasila: “Preći u ofanzivno-defanzivna dejstva, sa ciljem: ostvariti blokadu delova Hrvatske, naneti odlučan poraz ustaškim snagama u Dalmaciji i istočnoj Hrvatskoj, a zatim vatrenim udarima po vitalnim objektima Hrvatske prisiliti vrhovništvo da omogući izvlačenje naših snaga na liniji koja je omeđena ugroženim narodima.”⁸⁷

Reducirani plan počeo se provoditi od 30. rujna do 4. listopada. Prva je na udaru bila istočna Hrvatska. Snage JNA, TO Srbije i pobunjenih Srba potpuno su prestrojene, a zadatak u odnosu na Direktivu komandanta 1. vojne

⁸³ SMKŠJ: Komanda OG, DT br. 8-1 od 21. 9. 1991.; J. COKIĆ, *n. dj.*, 244.-250.

⁸⁴ Z. RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 147.

⁸⁵ Anđelko MILARDOVIĆ, *Dokumenti o državnosti Republike Hrvatske*, “Alineja”, Zagreb, 1992., 156.-157.; Rezolucija 713 Vijeća sigurnosti UN od 25. 9. 1991.

⁸⁶ USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izveštaj SP br. 1-269 od 26. 9. 1991.; USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izveštaj SP br. 1-271 od 28. 9. 1991.; SMKŠJ: Komanda 5. korpusa, Opremanje sa TMS i ljudstvom za radio-izviđanje i elektronsko ometanje, molba str. pov. br. 1-354 od 29. 9. 1991.

⁸⁷ J. COKIĆ, *n. dj.*, 258.-269.

oblasti od 19. rujna 1991. potpuno promijenjen. Umjesto na prodor u dubinu, težište djelovanja stavljeno je na širenje već okupiranog područja. Glavna meta postao je Vukovar, koji je JNA morala osvojiti da bi postigla kakvu-takvu kompaktnost osvojenog područja. Za osvajanje Vukovara osnovane su dvije namjenske skupine, Operativna grupa *Jug* i Taktička grupa *Sjever*, a glavne su snage angažirane za vezivanje hrvatskih snaga duž istočnoslavonskog bojišta. Okosnica OG *Jug* bila je Gardijska motorizirana brigada, postrojba koja je bila izravno podređena saveznom sekretaru za narodnu obranu kao zaštitna i počasna postrojba Predsjedništva SFRJ, a u ratu osiguranje Vrhovne komande. Nema naznaka da je bilo planirano sudjelovanje brigade u napadnoj operaciji iz sredine rujna. Ostale angažirane snage bile su predviđene Direktivom komandanta 1. vojne oblasti od 19. rujna.⁸⁸ Hrvatske snage oko Osijeka i na pravcu prema Đakovu vezao je Novosadski korpus s pojačanjima iz TO Vojvodine i pobunjenim Srbima.⁸⁹ U Baranji je bila Operativna grupa *Baranja*, koja je osim nadzora okupiranog teritorija imala zadatak da napada Osijek i vezuje za sebe hrvatske snage na desnoj obali Drave.⁹⁰ Vezivanje hrvatskih snaga na zapadnosrijemskom dijelu bojišta i odsijecanje Vukovara od Vinkovaca bio je zadatak 1. proleterske gardijske mehanizirane divizije.⁹¹

Snage Novosadskog korpusa zauzele su 30. rujna vinkovačka sela Korod i Antin. Potom je Gardijska mehanizirana divizija 1. listopada zauzela Marince i odsjekla Vukovar od Vinkovaca. Divizija je istoga dana izbacila hrvatske snage iz Đeletovaca, a 2. listopada zauzela je i selo Cerić na prilazu Vinkovcima. U zaleđu divizije i Novosadskog korpusa dvije su namjenske skupine 2. listopada krenule u kampanju osvajanja Vukovara. Premda se očekivao brz uspjeh, malo je trebalo da se shvati da to neće ići tako brzo. Intenzivni pritisak trajao je do primirja 8. listopada, kada je izvučena 453. mehanizirana brigada, a kampanja osvajanja grada ušla je u kolotečinu čiji se kraj nije mogao nazrijeti.⁹²

Na zapadnoslavonskom bojištu Banjalučki je korpus 1. listopada počeo manje napade koji su bili uvod u 4. listopada, kada je pokrenuta glavnina korpusa prema Novskoj, Lipiku, Pakracu i Novoj Gradiški. Plan je bio zauzeti Jasenovac, Lipik i Pakrac i potom pred Novskom i Novom Gradiškom prijeći

⁸⁸ SMKSJ: Pokrajinski štab TO SAP Vojvodine, Izvod iz naređenja str. pov. br. 22-4 od 28. 9. 1991.; SMKSJ: Komanda Gmtbr, Zapovest za napad i blokadu str. pov. br. 10-1 od 1. 10. 1991.; Nikola OSTOJIĆ, "Prva prepreka ustaškoj agresiji", *Vojska*, 22. IV. 1993., 20.; D. MARIJAN, *Bitka za Vukovar*, 148.-149.

⁸⁹ SMKSJ: Pokrajinski štab TO SAP Vojvodine, Izvod iz naređenja str. pov. br. 22-4 od 28. 9. 1991.; USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-274 od 1. 10. 1991.; USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-275 od 2. 10. 1991.; USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-276 od 3. 10. 1991.; USMKS MPRH: I uprava GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-277 od 4. 10. 1991.

⁹⁰ N. STEVANOVIĆ, "Srcem i oružjem za Jugoslaviju", *Narodna armija*, 16. X. 1991., 19.; SMKSJ: Komanda 1. VO, Pregled sastava snaga str. pov. br. 1614-162 od 16. 11. 1991.

⁹¹ Komanda 1. pgmd, Naređenje str. pov. br. 851-14 od 29. 9. 1991.; Zapovest za napad Komande 252. okbr od 29. 9. 1991.; SMKSJ: Komanda 1. pgmd, Naređenje str. pov. br. 851-18 od 4. 10. 1991.; S. ĐOKIĆ, "Stvarnost druge dimenzije", *Narodna armija*, 23. XI. 1991., 24.

⁹² D. MARIJAN, *Bitka za Vukovar*, 155.-159., 240.-243.

u obranu. Pritisak korpusa trajao je nekoliko dana, tijekom kojih je JNA 8. listopada zauzela Jasenovac, a 12. listopada Lipik i dio Pakraca.⁹³

Na Banovini je JNA 30. rujna zauzela selo Gornji Viduševac i izbila na Kupu, osim na dijelu kod Nebojana, gdje su hrvatske snage formirale mostobran. Osim Siska u hrvatskim je rukama ostala jedino Sunja.⁹⁴

Na kordunskom je dijelu bojišta 4. listopada počeo napad OG-1 na šire područje Karlovca. Hrvatske su se snage 6. listopada povukle sa Slunjskih brda, a JNA i pobunjeni Srbi izbili su do 8. listopada na desnu obalu Kupe i dijelom Korane te prešli u obranu. Nakon toga se intenzitet borbi osjetno smanjio.⁹⁵

U Lici je prva polovina listopada protekla razmjerno mirno, osim granatiranja Gospića i Otočca iz okolnih srpskih uporišta i napada zrakoplova JNA, posebice 4. listopada.⁹⁶ Snage JNA bile su u prestrojavanju, a u južnom dijelu regije bile su pod zapovjedništvom Kninskog korpusa i na zadacima obrane skladišta Sveti Rok.⁹⁷

U Dalmaciji je Kninski korpus 4. listopada napao Zadar. U prvoj etapi napada, 5. listopada, JNA je izbila na periferiju Zadra, zauzela Kakmu i spojila se sa svojim snagama iz vojarne u Šepurinama. Usprkos namjerama, nije uspjela zauzeti Zadar: zaustavljena je na ulazu u grad. Potom je 7. listopada dogovoreno primirje, a 9. listopada potpisan je sporazum o izvlačenju ljudstva, naoružanja i opreme JNA iz Zadra u garnizone Benkovac i Knin, što je počelo nekoliko dana poslije.⁹⁸

Druga operativna grupa krenula je 1. listopada u napad na područje Dubrovnika. Prvog dana napada pretrpjela je neuspjeh kod Čepikuća, što nije bilo dovoljno da se zaustavi. JNA je 4. listopada zauzela Slano, čime je Dubrovnik odsječen od Hrvatske. Grad je do sredine listopada potpuno okružen. U međuvremenu su kopnene snage iz Crne Gore i Vojnopomorskog sektora Boka zaposjele Konavle i Prevlaku te 15. listopada zauzele Cavtat.⁹⁹

⁹³ D. MARIJAN, *Novska u Domovinskom ratu*, HVIDRA Novska, Novska, 2009., 191.-221.; Anđelko MIJATOVIĆ, *Otkos-10*, Udruga dragovoljaca i veterana Domovinskog rata RH – HMDCCR, Zagreb, 2011., 181.

⁹⁴ Vlado HODALJ, *120. brigada Hrvatske vojske "Ban Toma Bakač" – Sisak u Domovinskom ratu 1991.-1993. godine*, Sisak, 2010., 39.-42.; 2. gardijska brigada Hrvatske vojske *Gromovi*, 138.-142.

⁹⁵ HMDCCR: Naređenje za borbu op. br. 16-1 Štaba 2. i 3. OZ za Baniju i Kordun od 8. 10. 1991.; *Stodeseta brigada ZNG-HV u obrani jedine domovine*, I. dio, Udruga pripadnika 110. brigade ZNG-HV, Karlovac, 2007., 72.-78.

⁹⁶ Z. RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 141.; Davor PEITL, *Na prvoj crti protiv smrti (Prilozi o povijesti regije Gacke u Domovinskom ratu 1991.-1993.)*, HMDCCR, Zagreb, 2011., 204.-207.

⁹⁷ HMDCCR: Komanda 9. korpusa, Zapovest za napad na Zadar str. pov. br. 571-11/4 od 3. 10. 1991.

⁹⁸ Ivo JELIĆ, *Čovjek i rat 90/92*, Hrvatski časnički zbor grada Splita, Split, 2005., 133.-140.; Z. RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 145.

⁹⁹ Z. RADELIĆ et al., *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*, 147.-149.; J. COKIĆ, *n. dj.*, 272.-283.

Dok je JNA s pomagačima izvodila reduciranu napadnu operaciju, srbijsko je vrhovništvo zaključilo da rat treba privesti kraju. Na sjednici dijela članova Predsjedništva SFRJ i S. Miloševića 5. listopada 1991. Kadijević je tražio opću mobilizaciju, premda je nekoliko dana prije tvrdio da je “za konačan uspeh” dostatno još šest brigada s 30 000 ljudi. Milošević i Jović su odbili prijedlog, a Jović je tražio da se razradi koncept mirovne inicijative kombiniran s koncepcijom sile “radi odvratanja od rata i prelaska na političko rešenje”.¹⁰⁰ Dan poslije Milošević i Jović odlučili su da ne idu “na ratnu opciju u meri koja nije potrebna i da ginemo za ono što možemo da postignemo pregovorima”. Prihvatili su zahtjev ministara Europske zajednice o prekidu vatre “sa ciljem da kasarne u Hrvatskoj oslobodimo i deblokiramo bez žrtava, a da vojsku orijentiramo na odbranu već oslobođene teritorije. Bez obzira što vojska misli”. Popodne istoga dana Predsjedništvo SFRJ je “donelo takvu odluku i ovlastilo vojsku da pregovara o njenoj realizaciji”.¹⁰¹ Predsjedništvo je najavilo prekid vatre od strane JNA, ali je tražilo jamstvo Europske zajednice da će to napraviti i Hrvatska. Zahtijevalo je i da se do ponoći 8. listopada deblokiraju garnizoni JNA i omogući izvlačenje ljudstva i opreme, prijeteci da će u suprotnom JNA “nastaviti započetu operaciju oslobađanja garnizona u Republici Hrvatskoj”.¹⁰² Bio je to uvod u duge pregovore oko izvlačenja JNA iz Hrvatske. Kontinuirano izvlačenje počelo je nakon što je JNA osvojila Vukovar.¹⁰³

Zaključak

Doslovno od izbora u proljeće 1990. JNA je poduzimala mjere da oružjem razriješi stanje u Hrvatskoj. Do ljeta 1991. namjeravala je relativno slabijim snagama srušiti hrvatsko rukovodstvo. U tom je razdoblju djelovala po modificiranim načelima uporabe snaga u izvanrednim prilikama. Od ljeta 1991., zbog brzog narastanja hrvatske oružane sile, bila je sve izglednija opcija ratnog plana, a to je značilo uporabu osjetno jačih snaga nego do tada. Postupna mobilizacija i demobilizacija počela je u svibnju 1991., a potom je ponovljena krajem lipnja i sredinom rujna. Ta igra toplo-hladno negativno je djelovala na mobilizaciju u Srbiji. U trećoj mobilizaciji snaga 1. vojne oblasti u rujnu 1991. popuna postrojbi bila je u prosjeku 70–75%. Na mobilizacijski poziv nije se odazvalo oko 50% pozvanih koji su imali ratni raspored, pa je zamjena tražena u Teritorijalnoj obrani i općinskim pričuvama. Tako je velik dio postrojbi bio popunjen vojnicima neodgovarajućih vojnih specijalnosti. Taj je problem bio izravna posljedica prethodnih dviju mobilizacija (u svibnju i lipnju), koje su imale veći odziv, ali je nedjelovanje, odnosno nepostojanje konkretnog zadat-

¹⁰⁰ B. JOVIĆ, *n. dj.*, 391.-392.

¹⁰¹ *Isto*, 392.

¹⁰² SMKSJ: Komanda 5. korpusa, Odluka Predsjedništva SFRJ pov. br. 14-377/1 od 8. 10. 1991.

¹⁰³ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 316.-318.

ka, utjecalo na to da se dio pričuvnika nije htio ponovno odazvati.¹⁰⁴ Druga velika slabost bila je nedoraslost oficirskog kadra JNA, posebice u ratnim postrojbama, koje su u miru bile minimalno popunjene. Ipak je po ovome najveća slabost bila u samom vrhu JNA, koji je slabo predviđao stanje i procjenjivao situaciju. Oni su doslovce odustali od operacije čim se mobilizacija nije kretala onako kako se očekivalo. No čak je i takva JNA bila neusporedivo jača od Hrvatske vojske koja se stvarala. Fascinantna primjer nesnalazjenja vrha JNA sudbina je 19. brdske brigade iz Požege, koja se nakon mobilizacije raspala, potom je ponovno mobilizirana, a od 25. rujna do 7. listopada 1991. bila je na Zlatiboru, isključena iz veza s Komandom Užičkog korpusa, te se nije znalo “kome je brigada potčinjena i gde brigada treba da se angažuje (Hercegovina ili Knin)”¹⁰⁵

Uz to svakako treba spomenuti i podrivačko djelovanje dijela oporbe, posebice Srpskog pokreta obnove, koji je imao izvjesnog utjecaja. Na zatvorenoj sjednici Narodne skupštine Srbije 26. rujna 1991. čelnik srpskih radikala Vojislav Šešelj tvrdio je da je glavni problem mobilizacije djelovanje Srpskog pokreta obnove.¹⁰⁶ Nešto prije, 20. rujna, Komanda 1. vojne oblasti žalila se da su pristaše Srpskog pokreta obnove ometali “izvršenje mobilizacije i pokret mobilisanih jedinica sa teritorija opština Bogatić, Kragujevac, Rača i Topola”.¹⁰⁷ Na spomenutoj zatvorenoj sjednici Narodne skupštine Srbije ministar obrane Republike Srbije general Tomislav Simović govorio je o takvim slučajevima ometanja mobilizacije. Simović je spomenuo i nemotiviranost dijela vojnih obveznika da ratuju izvan Srbije.¹⁰⁸

Slab moral, poglavito zbog nepostojanja ratnog cilja, svakako je ključni problem propasti mobilizacije. To nije odraz događaja iz 1991., nego općeg ponašanja JNA od jeseni 1989. godine. Tada je vojni vrh zbog ideoloških i nacionalnih pobuda ušao u savezništvo sa Srbijom. Od tada, znači pune dvije godine, JNA se lažno predstavljala.¹⁰⁹ Njezino prosrpsko ponašanje u Hrvatskoj i Sloveniji tijekom 1990.-1991. odrazilo se nepovoljno na njezin višenacionalni sastav, koji je na razne načine napuštao njezin sastav. Kod dijela Srba JNA je izgubila povjerenje zbog komunističke prošlosti, neodlučenosti i napuštanja stroja od strane dijela oficira. Dio Srba nije nalazio motiv da sudjeluje u njezi-

¹⁰⁴ SMKSJ: Iskustva iz upotrebe jedinica 1. vojne oblasti u dosadašnjim borbenim dejstvima, februar 1992., 6.-7.

¹⁰⁵ SMKSJ: Komanda Užičkog korpusa, Studija-analiza: efikasnost sistema RiK-a u JUNA u ratu 1990.-1992. godine, DT br. 89-1 od 13. 4. 1993.

¹⁰⁶ SMKSJ: Stenografske beleške sa sednice 2. vanrednog zasjedanja Narodne skupštine Srbije od 26. 9. 1991.

¹⁰⁷ USMKS MPRH: Operativni centar I uprave GŠ OS SFRJ, Dnevni izvještaj SP br. 1-264 od 21. 9. 1991.

¹⁰⁸ SMKSJ: Stenografske beleške sa sednice 2. vanrednog zasjedanja Narodne skupštine Srbije od 26. 9. 1991.; Ofelija BACKOVIĆ, Miloš VASIĆ, Aleksandar VASOVIĆ, “Ko to rado ide u vojnike-mobilizacijska kriza-analički pregled medijskog izvještavanja”, *Rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini 1991-1995*, Jesenski i Turk: Dani, Zagreb – Sarajevo, 1999., 358.-360.

¹⁰⁹ D. MARIJAN, *Slom Titove armije*, 347.-357.

nu samoproglášenom cilju – razdvajanju sukobljenih strana i deblokadi okruženih vojnih objekata. Vojislav Šešelj izrugivao se u Narodnoj skupštini Srbije vojnom vrhu i njihovim tvrdnjama da “cilj armije je da se deblokiraju kasarne, Je li normalan taj ministar odbrane? Koja je to armija u svetu svoj ratni [cilj] određivala deblokiranjem kasarni? Ako nema ratnog cilja, ako se ne vidi taj ratni cilj, ako ga narod ne oseća, onda neće niko da se bori za to”.¹¹⁰

Propast mobilizacije i slabosti u zapovijedanju u startu su otklonile namjeru vojnog vrha da u Hrvatskoj ide do kraja i rušenja hrvatskog rukovodstva. Praktično prije no što je operacija počela, general Adžić priznao je 20. rujna da je propala i da treba raditi modificirani plan. Do izrade plana proteklo je deset dana, a to je vrijeme u kojem je po prvotnom planu JNA trebala dobiti rat. Tijekom tog razdoblja hrvatske su snage završile zarobljavanje Varaždinskog korpusa i drugih postrojbi JNA i odnos snaga više nije bio ni izbliza povoljan kao prije 20. rujna. Za deset dana JNA se pripremila za novi, reducirani plan, koji ni kao takav nije realiziran prema očekivanjima, pa je srbijansko vrhovništvo 6. listopada odlučilo da se rat privede kraju. Ono je bilo zadovoljno onime što je imalo, a u učinkovitost JNA očito nije vjerovalo. S iznimkom Vukovara i Dubrovnika, borbe su nastavljene na razini taktike, za pojedina sela i uzvisine. Do primirja koje je potpisano 2. siječnja 1992. u Sarajevu JNA nije imala nijedan operativni uspjeh. Najviše vremena potrošila je na osvajanje Vukovara, no to nije bio uspjeh operativne razine. Od borbi za Vukovar poslije su službena srpska i neslužbena hrvatska strana napravile ključnu točku 1991. godine.

Kadijević je 1993. tvrdio da se za Vukovar bila bitka s “glavnom hrvatske vojske”, koju je “grupacija JNA u Istočnoj Slavoniji dobila, porazila glavninu hrvatske vojske, i nakon oslobođenja Vukovara, bila spremna da produži dejstva ka zapadu”. Tvrdnju da je Hrvatska prihvatila Vanceov plan zbog uspjeha skupine JNA u istočnoj Slavoniji i opasnosti od “njenog prodora ka Zagrebu” očito je držao spasonosnim objašnjenjem za predugu kampanju osvajanja Vukovara.¹¹¹ U drugoj knjizi sjećanja Kadijević nije posebno naglasio Vukovar kao mjesto odluke. Sažimajući svoje djelovanje na mjestu čelnika JNA, tvrdio je samo da su hrvatskim snagama 1991. naneseni tako veliki gubici da nisu bile sposobne za daljnje borbe i da je zbog toga Hrvatska prihvatila plan dolaska Zaštitnih snaga Ujedinjenih naroda.¹¹²

Poput Kadijevića, i general Života Panić, komandant 1. vojne oblasti, dao je Vukovaru ključno mjesto u borbama 1991. godine. Britanskim novinarima, autorima televizijske serije i knjige *Smrt Jugoslavije*, rekao je sljedeće:

Onog trena kada je pao Vukovar, Hrvatska je izgubila rat, jer smo bez ikakvih problema mogli krenuti na Zagreb. Bilo nam je naređeno da Osijek i Županju zauzmemo čim padne Vukovar i da u dvije kolone idemo na Zagreb, uz rijeku Dravu

¹¹⁰ SMKSJ: Stenografske beleške sa sednice 2. vanrednog zasedanja Narodne skupštine Srbije od 26. 9. 1991.

¹¹¹ V. KADIJEVIĆ, *Moje viđenje raspada*, 137.

¹¹² V. KADIJEVIĆ, *Protiv udar: moje viđenje raspada*, IP “Filip Višnjić” AD, Beograd, 2010., 131.-132.

i Savu. To bismo ostvarili u dva dana... Jer bi bilo lako. Hrvati su pobjegli iz Vinokovaca, Županje i Osijeka. Kad je pao Vukovar, pala je i Hrvatska. Lako smo mogli nastaviti, ali je predsjednik Milošević, pored ostalog, rekao da moramo stati.¹¹³

Panić je u tim rečenicama sažeo zamisao plana koji je 19. rujna izrađen u Komandi 1. vojne oblasti i koji je nekoliko dana poslije doživio slom kao i cjelokupna napadna operacija JNA na hrvatskom ratištu. Ne treba uopće dvojiti da je to znao. Ignoriranje, ili možda nepoznavanje, tog plana pokazao je i admiral Branko Mamula 2000. godine:

Gardijski korpus [misli se na Gardijsku diviziju, nap. D. M.] je 19. septembra napustio Beograd i krenuo k Šidu i hrvatskoj granici. S brigadama iz Sremske Mitrovice i Đakova imao je dovoljno snaga da glavninom izbije na prostor: Virovitica, Bjelovar, Koprivnica, Varaždin, a drugim dijelom da ojača već pristigle snage na području: Karlovac, Sisak, Okučani i s oklopnim i artiljerijskim snagama iz Karlovaca, Jastrebarskog i Dugog Sela krenu prema Zagrebu, oslobode opsade kasarne u Zagrebu i Varaždinu i primora hrvatsku vlast HDZ-a na pregovore. Džepovi, kakav je bio Vukovar ili Osijek nisu imali nikakav vojni značaj u zamišljenoj operaciji. Ostali bi duboko u pozadini i dijelili bi sudbinu onoga što bi se desilo u Zagrebu i širem području oko njega.¹¹⁴

Mamuli je bilo jasno da je položaj Vukovara bio takav da ga se isplatilo samo zaobići. No on kao da nije znao o razmjerima propasti mobilizacije u Srbiji, u što se teško može povjerovati. Mamula se očito drži plana razrađenog početkom srpnja 1991. u Generalštabu OS SFRJ, u čijoj je izradi i sam sudjelovao.

U hrvatskoj javnosti, zahvaljujući posebice dvojici zapovjednika obrane grada Vukovara (Mili Dedakoviću i Branku Borkoviću), bez ikakve ozbiljne analize prihvaćena je tvrdnja da je Hrvatska u borbama za grad dobila vrijeme da se naoruža i napravi operativni razvoj novih snaga. U tom se viđenju potpuno ignorira stanje na cijelom ratištu i ishod rata traži u jednoj točki, gradu izvan bilo kakvog vitalnog prometnog pravca.¹¹⁵ Na temelju raščlambe dokumenata očito je da nijedna opcija nije održiva. Napadna operacija JNA propala je prije no što je počela, već u fazi mobilizacije snaga, pa tako Vukovar uza sve značenje svoje obrane, nije mogao igrati ulogu koja mu se poslije, bez ikakvih analiza, pripisivala.

¹¹³ Laura SILBER, Allan LITTLE, *Smrt Jugoslavije*, Otokar Keršovani, Opatija, 1996., 182.

¹¹⁴ B. MAMULA, *n. dj.*, 231.-232.

¹¹⁵ Branko BORKOVIĆ – Mladi Jastreb, *Rušitelj ustavnog poretka*, Meditor, Udruga hrvatskih dragovoljaca domovinskog rata Zagreb, Zagreb, 1995., 23.-25.; Mile DEDAKOVIĆ-JASTREB, Alenka MIRKOVIĆ-NAĐ, Davor RUNTIĆ, *Bitka za Vukovar*, Neobična naklada, Vinkovci, 2000., 437.-439.; Josip JURČEVIĆ, "Vukovarski otpor srpskoj ratnoj agresiji na Hrvatsku 1991...". *Društvena istraživanja*, br. 4-5, Zagreb, 1993., 479.-498.; ISTI, "Ratna agresija i herojska obrana u ljetu-jesenju 1991.", *Vukovar – vjekovni hrvatski grad na Dunavu*, Nakladna kuća "Dr. Feletar", Koprivnica – Zagreb, 1994., 428.; ISTI, "Povijesno značenje Vukovara '91 (1998.)", *Vukovar '91: značenje, vrednote, identitet*, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb, 2000., 15.; "Domovinski rat", *Hrvatski leksikon*, Naklada leksikon d.o.o., I. svezak, Zagreb, 1996., 265.-266.; Stjepan SUČIĆ, Dražen ŽIVIĆ, "Značenje Vukovarske bitke u stvaranju i obrani hrvatske države", *Vukovar – Hrvatska baština i perspektive razvoja*, Institut društvenih znanosti "Ivo Pilar", Zagreb, 2007., 73.-96.; Marinko LOZANČIĆ, "Strategijski kontekst obrane Vukovara", *Vukovar – Hrvatska baština i perspektive razvoja*, 43.-72.

SUMMARY

THE CONCEPTION AND FAILURE OF THE OFFENSIVE OPERATION
OF THE YUGOSLAV NATIONAL ARMY IN SEPTEMBER 1991

Literally from the elections of the spring of 1990 onward the Yugoslav National Army (JNA) undertook measures to utilize firepower to take control of the non-Communist government in Croatia. Up to the summer of 1991 it intended to use relatively light force to topple the Croatian leadership. During this period it operated according to modified principles of the use of force in extraordinary situations. From the summer of 1991, due to the rapid growth of the Croatian armed forces, the option of implementing a war plan was looking more likely, which clearly meant a build up of military power. Mobilization of force began in May 1991, and was repeated at the end of June and the middle of September. This game of hot-cold war negatively impacted the mobilization in Serbia. In addition, the subversive activity of the Serbian Renewal Movement has to be considered as well as the lack of motivation among a portion of the military conscripts to fight outside of Serbia.

Poor morale was the result of a lack of clear military objective. From the beginning, the failure of mobilization and weak leadership discouraged the military leadership from following the plan to its conclusion. Almost before the operation even got underway, on the 20 September 1991, General Blagoje Adžić admitted that the operation had failed and that a modified plan had to be adopted. The working out of a new plan took ten days; during this time the JNA was supposed to have won the war. During this period Croatian forces had captured forces of the JNA equal to a reinforced army corps and the balance of power was no where near as favourable as before September 20. For ten days the JNA was preparing for a new, reduced plan which clearly did not even closely meet expectation, thus the Serbian leadership opted to bring the war to an end on October 6. It was satisfied with the territory held. Following this, battles continued on a tactical level. The JNA failed to achieve even one operational success. It expended the most effort on Vukovar. Later in 1991 both sides made this city a key objective. For the JNA, that is Kadijević and the like, this is where the Croatian army was forced to accept Vance's plan, while on the Croatian side the view took hold that Croatia gained the time to acquire armaments and develop new operational forces. From the documents it is clear that neither position is supportable. The offensive operation collapsed before it began, that is, during mobilization of forces, and Vukovar, despite the significance of its defense, did not play the role which was later, without any analysis, ascribed to it.

Key words: War in Croatia 1990-1991, Yugoslav National Army, operations, Vukovar